

На крајњем сјеверном дијелу Далмације, 18 километара сјеверозападно од Книна смјестило се Плавно. То је микрорегија (63 км²) малог крашког поља, које је рељефно са свих страна добро затворено.

Смјештено је на самој граници Лике, Босне и Далмације, што му је, нарочито у прошлости давало изузетно значење у овом простору. Иако се налази на тремеђи, Плавно апсолутно гравитира према Книну и Далмацији. Административно – територијална припадност Плавна книнској општини посљедица је његове природне гравитације.

Рељеф Плавна

Плавно је завала смјештена између планинског оквира. Површинске воде истјечу дубоким долинама. Зато се у рељефу Плавна битно издвајају: планински оквир, долине Радљевца, Дошнице и Црних потока, те пољска завала. Плавно је издвојено према истоку високом Орловицом (1.027 м) иза којих се још источније протеже дубока долина Бутишнице. Овдје се на планинске огранке Пљешивице надовезује планински низ Динаре. Преко овога простора, кроз Русића драгу, Плавно је преко превоја високог 700 метара повезано са сусједном [Стрмицом](#) и Бутишничким пролазом. Сјеверну страну Плавна затвара долина Црних потока која је и гранични дио Плавна према Босни. Овуда иде стари пут, једина веза Плавна са [Доњим Тишковцем](#) и Босном. У овом простору доминирају узвишења Гологлав (1.196м) и Главице (1.044м). Сјеверозападно и западно Плавно је високом Бобијом (1.248м) и Китом (676м) одвојено од личке заравни у којој се нешто западније усјекла дубока долина Зрмање. У овом простору планински низ се спушта од сјевера према југу.

Јужну, најшире отворену страну Плавна затварају Жабинац (540м), [Пљешевица](#) (725м) и Црни врх (659м). Радљевац је у овом дијелу између Жабинца и Пљешивице усјекао дубоку долину, којом у највећем дијелу отјечу површинске воде Плавна према [Книнском пољу](#) и Бутишници. На југозападној страни између Ките и Жабинца, преко превоја високог 500 метара, води једини колски пут који повезује Плавно са сусједним селима и Книном. (1)

Топоним Плавно сачуван је у исправама 15. вијека, први пут га сусрећемо 1423. године. (2)

1. (1) Рад је публикован као шапирографисана брошура, средином шездесетих година 20. вијека. Пут Плавно-Книн преко Доњег Радљевца изграђен је касније, крајем шездесетих и почетком седамдесетих година 20. вијека, и постао главна саобраћајна веза са сусједним мјестима.

2. (2) Thalloczy Lajos - Barabas Samu, Codex diplomaticus comitum de Frangepanibus, I, Budapest 1910, str. 196.

Плавно – поље је равница, која лежи 400 метара високо изнад мора. Око равнице налазе се узвишења са којих површинске воде донесе големе количине еродираниог материјала. Тако је ова равница посута дебелим наплавом па је сасвим сигурно од тога хидрографског процеса настало и име Плавно, најприје равници, а затим по њој и селу. Топоним Плавно је дакле словенског поријекла. Тиме би отпале претпоставке археолога Фране Булића да би се ту могао налазити муниципиум Сплонум, од којег је настало име Плавно. (3)

Дно поља је заравњено и благо се спушта од сјевера према југу. Најнижи дио налази се на излазу из Радљевца (400м).

Геолошки састав и грађа

У Плавну се јасно запажају три геолошко петрографске цјелине. На вишем окопољском простору, нарочито западној и сјеверној страни, потпуно преовладавају тријаски доломити. Падине источног и јужног дијела састављене су од верфенских шкриљаца, док је само поље састављено од старијих стијена у подлози и млађих наплавина на површини. Верфенски састав знатног дијела окопољских простора погодује снажној ерозији површинских токова и вододерина, па се наслаге наплављеног материјала константно повећавају. Гологлав, Орловица, Буковац и Пљешивица су вапненачки гребени.

Највећи дио долине потока Дошнице, која се простире уз источну страну Пљешивице и Црног врха, као и дио Радљевца протјече верфенским наслагама. Долина Дошнице је антиклинална. С обе старне долине на верфенским наслагама налазе се наслаге вапненца. Западно од Орловице истиче се отпорнија Пљешивица и Црни врх, док се на простору између Плавна и Стрмице истиче висока Орловица састављена од тријаских и јурских вапненаца. Испод ових наслага вапненаца, као и свуда у околном простору налазе се верфенске наслаге с антиклинално положеним слојевима. Верфенске наслаге пружају се дуж цијеле источне стране поља и континуирано се продужују на сјевер

између доломита. Западни окопољски простор састављен је од доломита, благо нагнутих према пољској равни. Једино у дијелу грађеном од јурских вапненаца спуштају се окомитије према пољу. У том простору сусрећемо и малу, благо развијену зараван. Наплавне равни, нарочито у јужном и источном дијелу поља покривају верфенску основу.

Постанак данашњег рељефа је тектонски предиспониран на којему је диференцирана ерозија касније стварала разноврсне облике. Већ смо споменули да се дебеле напаве у пољу стално повећавају. Снажни ерозијски процеси најзапаженији су у јужном и источном дијелу Плавна, односно на вододрживим подлогама с којих је одношење материјала у простору у кратком времену веома видљиво. Усијецање Радљевца, Дошнице, Башинца и Косинца у верфенским наслагама и постанак њихових долина може се објаснити једино диференцираном ерозијом. Према томе, за изглед данашњег рељефа битни су тектонски процеси и диференцирана ерозија. Главна набирања у овом простору из доба терцијара нешто су модификована издизањем између плиоцена и плеистоцена. Ове процесе у плеистоцену замјењује ерозија и денудација које су дале данашњи изглед рељефу.

1. (3) Frano Bulić, Buletino di arch. Est. Dalm, VIII. Split, 1885, str. 18

Воде

За додатне информација погледати – [Плавањска врела - „пиштала“](#);

У пољском простору, нарочито јужном и источном дијелу, појављују се стална врела и текућице. Виши окопољски простор је безводан и има све хидрографске карактеристике крша. Плавном протјече поток Радљевац са притокама Китом с десне, те Кунајицом и Дошницом с лијеве стране. Из сјеверног дјела Плавна отјечу Црни потоци према Бутишници. Воде из Плавна истјечу дубоко усјеченим долинама у верфенским шкриљавцима. Зато су понори врло ријетка појава, иако је Плавно типочно поље у кршу. Једино у западном дијелу поља, гдје су вапнењачки стрмци најизразитији, постоји еставела “Пећина“, која никада не пресуши, али у којој разлика у нивоу воде, између сушнога и кишног доба године износи преко седам метара. У источном и јужном дијелу, поред великог броја сталних, сусрећемо мноштво повремених извора. Неки извори, као Башинац стварају потоке који су нарочито снажни у кишном дијелу године. Радљевац извире у западном дијелу поља, кратким дијелом тече кроз Плавно у којем прима највећи дио површинских вода, а затим дубоко усјеченом долином тече према Книнском пољу. На самом улазу у Книнско поље прима с лијеве стране поток Дошницу, тече западним рубом поља и код Книна се улијева у Бутишницу, а ова нешто ниже у Крку.

Далеко највеће количине воде протјечу Радљевцем у децембру, што је у складу са просјечним распоредом падавина. Поред сталних, тада оживе и многобројни повремени извори, па се велике количине воде из окопољског простора слијевају у Радљевац. Једнако и у исто годишње доба повећавају се воде Дошнице и Црних потока. Стални извори пружају лијепе могућности наводњавања једног дијела обрадивих површина. Посебно је наводњавање олакшано у источном дијелу поља. Сељаци сматрају да се у Плавну наводњава преко 80 хектара обрадивих површина. Проблем ерозије и денудације у Плавну веома је озбиљан. Често и нагле јесење и зимске кише, поред сталних токова, стварају снажне вододерине које у пољски простор доносе огромне количине материјала. Све ове бујице припадају сливу Радљевца и Дошнице. У борби против ерозије и денудације сусрећемо на падинама умјетне асоцијације багрема, затим терасасто земљиште и обрадиве парцеле попречно положено на смјер нагиба земљишта. Примјеном ових биолошких и техничких објеката који су утјецали на смањење ерозионог дјеловања воде, проблем заштите пољопривредних култура овдје није ријешен. Штете које бујице чине, нарочито у јужном и источном дијелу поља веома су велике. Сељаци су присиљени да се неравноправно боре са природном стихијом, из које ова посљедња, бар за сада, стално излази као побједник.

Климатске прилике у Плавну и читавој Книнској Крајини

Климатске прилике Плавна више су условљене непосредним планинским залеђем, а мање утјецајем мора. То потврђује учесталост континенталних и маритимних вјетрова. У Книну се континентални вјетрови појављују 48,5 одсто времена, док се маритимни – са 25,5 одсто времена осјетно мање појављују. Од континенталних вјетрова је најучесталиху сјеверњак (31,4 одсто). Сама појава овог вјетра учесталија је од свих маритимних вјетрова заједно (25,5 одсто). По учесталости је затим сјевероистошњак (10,4 одсто). Два најучесталија вјетра у овом подручју народ зове „бура“, јер су по неким својствима веома слични, мада у детаљима има разлике.

Код маритимних вјетрова по учесталости, а и осталим својствима битним за овај крај, видно се истиче југо који долази са југа и југоистока. Учесталост му је 13,5 одсто или преко 54 одсто свих маритимних вјетрова.

Бура је најснажнији вјетар у Книну. Бутишничким и Зрмањским пролазом валовито се спушта из планинског подручја и има велику разорну моћ. То веома штетно утјече на биљни покров, посебно пољопривредне културе кукуруз и винову лозу. Бура је 2. децембра 1962. дувала таквом снагом да је на Чупковића вијадукту истргла вагоне из жељезничке композиције и бацила их у провалију...

Маритимни вјетрови су најчешћи у прољеће (27,7 одсто), затим у јесен (25,5 одсто), нешто мањи љети (24,7 одсто) и најрјеђи зими (22,8 одсто). Ако смо већ споменули да је појава континенталних вјетрова изразитија зими очито је да се Плавно налази у хладнијем дијелу године под знатно јачим утјецајем континенталних ваздушних маса. Вриједно је нагласити да је учесталост југа зими (11,3 одсто) знатно већа него љети (6,8 одсто). С обзиром да југо долази из подручја медитерана и доноси влажне ваздушне масе, то овакав распоред учесталости југа доприноси неповољном годишњем распореду падавина у овом простору...

С обзиром да је Плавно смјештено на самом почетку планинског залеђа, можемо очекивати да ће температурни односи бити модификовани рељефом и да ће се нешто разликовати од температурних односа у Книну. Најтоплији мјесеци у години су јули (23,1 степен) и август (22,9 степени), док су најхладнији јануар (4,3 степана) и фебруар (4,7 степени). На релативно ниске температуре у зимском дијелу године битно утјече продор хладних ваздушних маса са сјевера.

Табела

Средњи и апсолутни максимум и минимум температура ваздуха љети од 1949. до 1962. у Книну

	јуни	јули	август
средњи максимум	26,8	29,8	30,4
апсолутни максимум	36,2	40,5	38,8
средњи минимум	14,2	16,4	16,3
апсолутни минимум	4,3	8,5	8,6

Разлика између средњег максимума и средњег минимума износи 13,7 степени, док је разлика између апсолутног максимума и апсолутног минимума уочљиво велика (36,2 степена). За љетних мјесеци у вријеме продора ваздушних маса из планинског залеђа температуре се спуштају ниско и утјечу на спорије дозријевање пољопривредних култура. Жетва пшенице у Плавну обавља се 45 дана касније него у шибенском

приобалном простору.

За зимских мјесеци, нарочито у јануару и фебруару, средњи максимум се креће нешто изнад 0 степени. Апсолутни минимуми могу бити веома ниски, па је 6. фебруара 1956. године забиљежена температура минус 18,4 степена. Ипак ниске температуре зими нису особито штетне, изузев ако су ниске температуре дуге зимске ноћи ведре, а на земљи нема сњежног покривача. У таквим случајевима особито много страдају озиме житарице ...

Разлика између апсолутног максимума и апсолутног минимума температуре ваздуха у јесен износи 42,6 степана. Значајан је ниски минимум који у септембру износи 3,1 степен, у октобру 0,2 степана, да би се у новембру нагло спустио на минус 7,6 степени. Посебно је значајан утјецај апсолутног минимума у септембру и октобру на виноградарство. Релативно ниске температуре успоравају дозријевање кукуруза и посебно грожђа. Берба винограда у Плавну обавља се крајем октобра, што је 25 до 30 дана касније него у приобалном подручју.

Према подацима метеоролошких станица у Книну, [Грачацу](#), Стрмици и Плавну (гдје се, од средине педесетих година 20. вијака обављају метеоролошка мјерења, а та мет. станица је на 433 метра надморске висине, прим. приређ. Д.П), количине падавина су сасвим у складу са рељефом краја. С обзиром да је читав простор отворен утјецају влажних ваздушних маса са југа распоред падавина тијесно је у вези с појавом и јачином маритимних вјетрова... Распоред падавина у току године није повољан. Постоје битне разлике између појединих годишњих доба... Љети падне знатно мање падавина (око 17 одсто) него зими (око 29 одсто), што се неповољно одражава на природну вегетацију и културно биље. Сушност љета и недовољне количине падавина ублажене су многобројним сталним изворима у источном и јучном дијелу Плавна. У сјеверозападном дијелу и вишем простору око поља проблем суше је сложенији... Знатно веће количине падавина појављују се у оном дијелу године када за биљни покров немају битно значење. Плавно зими обилује водом, а љети се јавља суша као посљедица неједнаког временског распореда падавина. Високе температуре значајан су фактор који утјече на сушност краја. Вјетар, а посебно бура, смањује влагу.

Биљни покров и тло

Веома сиромашан и знатно уништен биљни покров непосредно је у вези с петрографским саставом земљишта и климатским приликама краја. Док се у петрографском саставу земљишта код појединих дијелова истичу становите разлике,

климатске прилике у Плавну су једнаке. Снажни и хладни продори буре који се на махове спуштају из планинског залеђа, механичким и физиолошким својствима битно утјечу на биљни покров Плавна. Састав земљишта у пољском простору и на окопољским узвишењима различит је и знатно утјече на различитост биљног покрива. Ободне стране поља и виши дијелови састављени су од доломита и вапненаца, док је дно поља покривено дебелим наплавинама растреситог материјала. Хемијско растварање вапненачких стијена значајно је у вишим предјелима, особито на сјеверозападном дијелу. Само растресити материјал на дну поља даје одличну педолошку основу за раст биља. Зато се и по количини и по саставу биља наплавни дио разликује од окопољског простора. У првом преовладавају умјетне, а у другом дијелу природне асоцијације. У вишим дијеловима преовладава црни граб (*Carpinion orientalis*), док је у нижим дијеловима у знатној количини заступљен бијели граб (*Carpinus orientalis*). Сиромаштво плодног тла на вапненачкој основи условило је распрострањеност црног и поготово бијелог граба, јер су мање изложени од других биљних заједница. Испашом коза, паљењем клачина и употребом граба као огријевном дрвета вриједност му је исцрпљена.

Од природних асоцијација измјешаних са грабом значајни су храст (*Quercus*) и јасен (*Fraxinus*). У Плавну, гдје је сточарство једна од доминантних привредних грана, храст и јасен се, уз недовољне ливадске и пашњачке површине, сијечом лисника много користе у зимској исхрани стоке. Сјечом лисника, некадашњом испашом коза, а посебно употребом дрва на отвореним сељачким огњиштима постепено је дошло до деградираних шумских површина.

Шикаре храсра, гарда и јасена знатно су раширене на брдским падинама јужног дијела Плавна, док су голети више распрострањене на западном дијелу. Од умјетних асоцијација знатно је раширен багрем (*Robinia pseudacacia*) који је распрострањен на верфенским падинама источног и југоисточног дијела Плавна. Намјена му је да заустави снажно спирање и ерозију која је веома шеста појава у овом простору. У пољском простору, посебно југоистошном дијелу, веома је раширена јасика (*Populus tremula*). Локација јој је одређена на земљишту које је зарад силно нанијетог материјала онеспособљено за пољопривредно привређивање. Веома брзо расте и корисно се употребљава у грађевинарству, па тако надокнађује штете узроковане губљењем обрадивих површина.

У нижем дијелу поља, око Башинца и Радљевца, добро је развијена хидрофилна вегетација, нарочито врба (*Salix*) и јаблан (*Populus pyramidalis*). У пољу се још истичу обрадиве површине и ливаде. Постојећа слика биљног покрива битно се разликује од првобитног изгледа. Измјене су условљене борбом човјека за егзистенцију на шкртој природној средини. Шумске површине стално су смањиване, било сијечом, било крчењем ради добивања нових обрадивих површина, било испашом коза...

Највечи дио пољског простора веома је плодан. Алувијалне насlage су знатне, а плодност им је повећана трулењем културног биља. У овом простору доминирају житарице, поврће и ливадске површине, а на нешто оцједитијим теренима винова лоза. Једино у дијеловима гдје Башинац, Косинац и остале вододерине улазе у поље, сусрећемо знатније наносе шљунковитог материјала који покрива плодно тло.

Становништво

Могућност обраде напављеног тла, добри услови за развој сточарства и сталне површинске воде које иначе нису карактеристичне за донарски простор, условили су најранију појаву становништва у Плавну. Од видљивих трагова живота у том простору још се запажају предисторијске Градине, затим Међине из доба римске владавине, као и средњовјековна утврда. Данас се на терену запажају остаци старог града Туклеча (Туклац), споменутог у нагодби краља Сигисмунда с Млечанима 1433. године... (4)

Од 1857. до 1961. године уочљив је сталан пораст становништва, осим у пописним годинама 1881. и 1961. Пад броја становника у осамдесетим годинама 19. вијека условљен је исељавањем у крајеве око Уне. У селима око Босанске Крупе сусрећу се презимена као и у Плавну...

1. (4) S. Gunjača, *Tiniesia arcehaeologica – historica – topografica I*, Starohrvatska prosvjeta, Zagreb 1958, 125.

Изразито нагли пораст становништва запажен је после Другог свјетског рата. Највећи број становника у Плавну 2.719, забиљежен је 1953. године, када је село имало 43 становника на квадратни километар... Од 1953. године осјећа се нагло смањење броја становника. Мада је природни прираст веома велик, у пописној 1961. години евидентирано је 700 становника мање него што је требало бити према природном прирасту (таб. 2)

Табела 2; Природни прираст и кретање становништва 1953-1961. године

рођено	659
умрло	159
природни прираст	500
смањење утврђено пописом	200
разлика	-700

Снажан природни прираст становништва условљен је наглим смањењем морталитета и побољшањем општих хигијенских и здравствених прилика. Од 104 порођаја у 1952. години само их је 5 или 4,8 одсто обављено под стручним надзором у книнској болници, док је 1961. године од 83 порођаја 45 или 54 одсто стушно обављено.

Ипак, осјећа се нагли пад броја становника. У посљедњих неколико година Плавно је захватио снажан вал емиграције становништва. Према подацима управе основне школе, сви ученици са завршеном основном школом напуштају Плавно, уписују се у средње школе или траже запослење ван Плавна. Од 1957. до 1960. године 97 младића и дјевојака са завршеном основном школом напустили су Плавно...(5)

На смањење броја становника утјече и нагли привредни развитак који омогућује запошљавање радне снаге из привредно неразвијених крајева. Значајно је да више емигрира мушко становништво, што је везано са лакшим запошљењем у привреди. То се види из структуре становништва по полу, 1961. године женско становништво је било бројније за 9,5 одсто. Тако би основне карактеристике становништва у Плавну биле велики природни прираст и масовно исељавање...

По националности апсолутно преовладава српско становништво са 98,7 одсто. Заступљеност хрватског становништва (попис из 1961) је врло мала (3 или 0,1 одсто), то су службеници који трајно нису везани за овај крај... (6)

У Плавну је 1961. године било преко 28 одсто неписмених становника. То су посљедице тешких пријератних прилика. Данас у Плавну раде три основне школе од којих је једна централна са осам разреда, па се број неписмених стално смањује. Интересантно је да преко 76 одсто отпада на женско становништво, што рјечито говори о тешким приликама и традиционално заосталим схватањима у образовању женског становништва

1. (5) Значајна послеријатна исељавања била су у Шабац, околину Београда и Војводину. Аутор наводи да је средином шездестих година у Батајници и Руми живјело око 170 домаћинстава исељених из Плавна.

2. (6) По попису из 1961, Југословена је било 32 или 1,2 одсто.

По занимаљу у огромној већини преовлађују пољопривредници, преко 80 одсто

активног становништва. Све остале привредне гране немају битног значаја... Становници Плавна највећим дијелом су оријентисани на привређивање у мјесту, гдје им земљорадња и сточарство чине основне и скоро једине привредне дјелатности. Сва женска радна снага остаје у мјесту, па је и то доказ патријархалног односа који су спрјечавали потпуну еманципацију жене не само у духовном већ и у економском смислу.

Још увијек у Плавну живи велики број чланова у једном домаћинству, 1961. године 51 одсто допмаћинстава имали су 10 или више чланова...

Пољопривреда

Скоро сво обрадиво земљиште у Плавну налази се у пољу и странама над пољем, док се сасвим мали дио налази у долини Дошнице, а још незнатнији око Црних потока. У средишњем и јужном дијелу поља који су најнижи, распрострањена је култура кукуруза. Ту су и ливаде, али само у дијелу који је чешће под водом и није прикладан за обрађивање. Сјеверни и источни дио поља такође покривају обрадиве површине. У првом дијелу преовладава пшеница, а у другом, ради могућности наводњавања, кукуруз и повртларске културе.

Виногради су углавном на нижим падинама окопољског простора и сјеверозападном дијелу поља које је знатно оцједитије.

Ораничне површине захватају 76 одсто обрадивих површина на којима су најраспрострањеније житарице, које покривају преко 87 одсто ораничних површина. Култура поврћа са 8,6 одсто и крмног биља 3,9 одсто слабо су заступљене на ораничним површинама.

Уочљива је велика заступљеност кукуруза (53,6 одсто) и пшенице (29,7 одсто). Површине засијане кукурузом посљедица су, поред природних услова, велике потребе становништва за кукурузом као главном прехранбеном житарицом...

Аграрна пренасељеност Плавна је веома велика, условљена је малим површинама обрадивог тла и великим бројем становника чија егзистенција овиси о аграрним површинама. У Плавну на км² обрадивог тла живи 266 становника, што је за шест

становника више него у пољима горње Крке...(7)

Приноси са обрадивих површина нису довољни за исхрану становништва. Док је у пољима горње Крке, гдје је аграрна пренасељеност такође друштвени проблеме, на једног становника 1955. било 249 кг житарица у Плавну је произведено свега 211 кг по становнику. Однос у производњи поврћа знатно је повољнији за Плавно. На једног становника 1955. године у Плавну је произведено 198 кг поврћа, што је за пуних 100 кг по становнику више него у пољима горње Крке. Висока производња поврћа на релативно малим површинама условљена је првенствено изванредно повољним условима за производњу кромпита и купуса...Производња воћа, а нарочито грожђа знатно заостаје за производњом у пољима горње Крке...Иако се воћњаци налазе на свега три хектара обрадивих површина, распрострањеност је знатно већа, 1955. године у Плавну је било преко 7.000 стабала воћака. Бројчано преовладавају шљиве и јабуке, воћке које су карактеристичне за континентални дио наше земље. Иако су услови за развој воћарства веома повољни, приноси су врло ниски...У најновије вријеме воћарству се поклања већа пажња...Позитивна је оријентација на проширење воћарства које би могло бити уносна привредна грана.

1. (7) Према: Младен Фригановић, Поља горње Крке, Радови Географског института, св. 3, Загреб 1961, 81.

Виноградству се тек у новије вријеме поклања потреба пажња. Земљиште на оцједитијем дијелу пољског простора погодно је за винову лозу и пружа лијепе услове за развој виноградарства... Број чокота винове лозе брзо расте, 1955. било је 432.288 чокота, а од тога способних за плод 288.000, што значи да 33 одсто младих чокота није способно за плод, из чега се види да је виноградарство веома млада оживљена грана. Данас се углавном саде виногради са широким редовима, којих је обрада знатно олакшана. У виноградима се узгаја више сорта грожђа, преовладавају ласина, буч и плавина (црне сорте) и дебит, мараштина и ружа (плаве сорте). Сорте нису посебно распоређене, што утјече на производњу квалитетних вина... Виноградарство није комерцијална грана, 22 литре вина, колико се годишње произведе по становнику, једва задовољава скромне домаће потребе.

Сточарство...

По природним условима и структури тла, нарочито окопољског простора, Плавно је изразито сточарски крај који се једино пашним сточарењем може потпуно искористити... И данас је сточарство задржало карактеристике које је имало и у прошлости. Ситна и слабо исхрањена стока са малим приносима млијека, меса и вуне основна је

карактеристика сточарства. Од крупне стоке преовладавају говеда (по попису из 1961, било их је 789, прим. уред), која се користе при обради земље. У посљедње вријеме повећао се број коња (142, прим. уред) који потискују говеда као запрешну стоку. Интересантно је уочити два пута већи број магараца (235) него коња. Магарац се задовољава скромном исхраном коју нађе на оскудним окопољским пашњацима и врло ријетким травним површинама у пољу, док се коњ храни сочном травом и концентrirаном сточном храном. Из истих разлога знатно је већи број оваца (4.232), него говеда. Како су житарице најбитнија ставка у исхрани становништва, а количине не задовољавају потребе, то се узгајању свиња поклања мала пажња (по пису 1961. било их је 151). Перадарство (1.598 комада перади, прим. уред) је имало традиционално малу примјену у исхрани становништва, а како су услови за узгој слаби, оно је занемарено.

Пчеларство се у Плавну почело нагло развијати. Непоседна близина планинског залеђа, као и богатство багрема засађеног на верфенским падинама пружају идеалне услове за релативно младу и перспективну привредну грану...

Како је сточарство једна од главних привредних грана, изналазе се разне могућности за ублажавање тешких прилика у исхрани стоке. Непосредна близина личког простора, у којем су ливадске површине знатније него у Плавну, омогућује куповину сточне хране. Много се користи и допунска испаша на ораничним површинама у пољу, нарочито у вријеме када окопољске пашњачке површине покрије снијег...

Данас је у овом простору актуелан проблем побољшања квалитета пашњака. Интензивна испаша у прољетним мјесецима, када је могућност регенерације пашњака највећа, умањује тај процес. Зато су приноси са пашњака релативно мали. Смањење приноса са пашњака условљено је и испашом стоке из других села, нарочито Ивошеваца, Радучића, Оћестова и Пађена. По исказу сељака, сваког љета из тих села налази се у Плавну на испашама око 2.000 оваца. У љетњим мјесецима стока се изгони на Бобију, Гологлав и Орловицу. У прошлости је било оштрих сукоба око испаше. (8)

Насеља

Скоро сва насеља смјештена су на додиру поља и крша. Како нема изразито сточарског или пољопривредног становништва, већ се ове двије активности испреплећу и надопуњују, овакав распоред насеља условљен је занимањем становништва. Бројнија су насеља у јужном и источном дијелу Плавна, што је посљедица повољнијих природних услова. Стални извори и плодније тло у том дијелу привукли су најстарија насеља.

Потрага за пољопривредним и посебно пашљачким површинама условила је дисперзију насеља по комшилуцима. Највећи број патронимичких заселака чине скупине засебно смјештених кућа. Величина и ширење засеока условњена је природном средином која није омогућила прерастање патронимичких засеока у окопољском простору у један низ. Неки патронимици као Ђурићи, Русићи и Опачићи, који су смјештени на рубу најплоднијег дијела поља, развили су се у бројно најјаче комшилукe.

Данас је, а и раније кроз историју, типична кућа грађена од камена и покривена каменом плочом. У најновије вријеме камени кров се замјењује цријепом. Куће су приземне или на спрат, са различитом намјеном, Приземни дио зграде обично се користи у господарске сврхе а спрат за становање. Куће су грађене без плана, па је тлоцрт заселака неправилан.

1. (8) Нине Вукобрат је причао да се на Орловици налазило појило, подно високих стијена, дугачко око 80, а широко 15 м, кога су Плавањци затрпали камењем да би онемогућили изгон стоке на Орловицу из других села. Обриси појила и данас су уочљиви у том простору.